

**СУЧАСНІ
РЕЦЕПЦІЇ СВІТОГЛЯДНО-ЦІННІСНИХ
ОРІЄНТИРІВ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ**

матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції
2 – 4 грудня 2022

Полтава

зазнали трансформації. Цей факт є ще одним аргументом на користь того, що творчість автора становить поєднання традицій давньої літературної мови й живого народного мовлення. Г. Сковороду справедливо називають „останнім представником старої й передвісником нової української літературної мови ” [1, с. 156], оскільки він жив і творив на зламі епох.

Література

1. Бабич Н. Д. Історія української літературної мови: практичний курс : навч. посіб. Львів : Світ, 1993.
2. Блик О. П. Історія української літературної мови: практичні заняття : навч. посіб. Київ : Вища школа, 1987.
3. Бондар О. І. Темпоральні відношення в сучасній українській літературній мові. Система засобів вираження. Одеса, 1996.
4. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія. Київ : Пульсари, 2004.
5. Сковорода Г. Твори : у 2-х т. Київ : Наук. думка, 1973.

УДК 82.09(477)Сков:[81'373:2-1

БОГОСЛОВСЬКА ЛЕКСИКА У ТВОРАХ Г.СКОВОРОДИ

Світлана Дорошенко

*Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
doroshenko_s_m@ukr.net*

Г.С. Сковороду називають останнім представником давньої української літературної мови. Але як у творчості, так і в мові письменника вже чітко визначено риси нової української літературної мови. Мова Г.Сковороди багато в чому відмінна від староукраїнської літературної мови часу її розвитку, але зберігає її головну прикмету, яка полягає в поєднанні традиційної старослов'янської стихії з живою народною мовою.

Своєю літературною творчістю, особливо ранньою, Сковорода створив передумови для наступного формування нової української літературної мови на народній основі. Він виступив як останній представник давньої літератури, що була значною мірою пов'язана з релігійними традиціями. Але разом із тим відбиває прогресивні ідеали своєї доби, є попередником зачинателя нової української літератури І.Котляревського [2; 131]. Все це й визначало історичну роль спадщини Г.Сковороди у розвитку красного письменства України.

Для Сковороди нормативним було те, що відповідало мові високоосвіченої еліти, а мірилом освіченості, як відомо, слугувала передусім церковнослов'янська мова і глибоке знання Святого Письма, яке виступало як

абсолютний онтологічний текст, зразок і модель для всього культурного простору [1; 45]. У творах Г.Сковороди, як і в більшості письменників того часу, відчутний вплив Біблії: це і мотиви, і образи, і лексика. Богословська лексика посідає значне місце у творах письменника. Можна виділити такі тематичні групи аналізованої лексики:

1) назви біблійних героїв: *Давид; Исаава и Ияков; Саул и Давид; Иисус Христос; Моисей; Авраам; Павел апостол; Соломон; ангели;*

2) назви процесів: *яденее пасхи; воскресеніє;*

3) назви теологічних понять: *премудрость божія; хлѣб христовый; дар божій; ключ божій.*

За структурою богословська лексика у творах Г. Сковороди поділяється на такі групи:

1) терміни, що складаються з одного слова: *Бог, Давид, християн, дух, господь, вѣра, рай, святыня, богочеловѣком, воскресеніє, благодать, десятословіє, священники;*

2) терміни-словосполучення:

а) з двох слів: *Царство божє, Блаженний бог, азійський Іерусалимь, соломоновський вѣк, нова голобица, святий отец, дом божій, страх божій, лице божіє, священние обряди, яденне пасхи, дело божіє, премудрость божія;*

б) з трьох слів: *райській иъкій дух, божія сія премудрость, тайный суд божій, величество божіє с вѣрою, совѣт божія цена, дверь храм божія, вѣяніє святого духа, священійший храм библии, сохрани тебе бог, снисхожденіє святого духа, божій сей наставник, столикій безбожія потоп;*

3) речення – цитати з Біблії: *«Не приѣмли шимени!..»; «Не сотвори себе кумира!..»; «Помни день субботный!..»; «Чти отца твоего!..»; «Что мнѣ есть на небеси? И от тебе что восхотѣх на земли?»; «Не свидѣтельствуй ложно, или не клевети!..»; «Господь даст мнѣ язык наученія».*

Отже, використання богословської лексики, що має переважно церковнослов'янське походження, є однією з прикметних рис мови творів Г.Сковороди, оскільки письменник не міг писати лише народною мовою, адже вона не містила лексики на позначення високих філософських матерій, не могла стати для нього засобом перетворення світу в думки.

Література

1. Гнатюк Л. Якою ж мовою писав Григорій Сковорода? *Дивослово*. 2006. № 3. С. 44 – 48.
2. Русанівський В. Історія української літературної мови. К., 2001.
3. Сковорода Г. Повне зібрання творів: у 2-х т. К., 1973.